

SUENSAAREN KOULU - TORNION YHTEISLYSEO

Lukiokatu 8 / Hallituskatu 7

Koulurakennus on alkuaan valmistunut vuonna 1914 Venäjän armeijan kasarmiksi. Kasarmirakennus oli punatiilinen. Itsenäistymisemme jälkeen rakennus siirtyi valtion omaisuudeksi, ja vuonna 1922 tiloihin muutti kaupungin ylläpitämä Tornion keskikoulu. Tällöin vanhinta kasarmiosaa korotettiin yhdellä kerroksella. Vuonna 1928 koulu siirtyi kokonaan valtion ylläpidettäväksi ja rakennusta laajennettiin ensimmäisen kerran. Seuraava laajennustarve oli 1935 ja samassa yhteydessä kasarmi sai valkean rappauspinnan. Koulun viimeisin laajennus on vuodelta 1958, jolloin suuret ikäluokat tarvitsivat lisätilaa. Toisen maailmansodan aikana koulu oli sotasaaralana ja saksalaisten sotilaiden majoituspaikkana. Viimeksi koulu peruskorjattiin 1981.

HUSAN TALO

Jääkärintäti 6

Husan talo rakennettiin vuonna 1857 venäläisen varuskunnan tarpeisiin. Rakennus on voimakkaasti empirevaikutteinen, mikä näkyy aumakaton muodossa, räystään profiiliiheissa sekä nurkkapilastreiden ja seinien vaakalaidoituksessa. Kasarmialueen pihapiiriin kuului 1800-luvun lopulla asuinrakennuksen lisäksi leivintupa, saunarakennus, aitta, liiteri, heinälato sekä talli 46 hevoselle. Vuonna 1883 kauppias ja raatimies **Carl Wilhelm Berg** haki lupaa ”julkisivun ja huonejärjestyksen muuttamiseen, kaakeliuunin rakentamiseen saliin, makuuhuoneeseen ja eteiseen, lupaa rakentaa keittiöön uusi liesi ja pihan puolelle uusi takakuisti”.

Vuosien 1915–19 aikana tontilta purettiin useita rakennuksia. Vuonna 1923 tukkuliikkeen harjoittaja **Helmer Husa** osti rakennukset makkaratehtailija **Elias Lindqvistiltä**. Vuonna 1938 asuinrakennukseen tehtiin kellari ja uusi sisäänkäynti Jääkärintätiä puolelle. Hallituskadun varressa ollut tallirakennus muutettiin vuonna 1927 asuinrakennukseksi ja korotettiin myöhemmin kaksikerroksiseksi. 1960-luvulla rakennuksessa oli liikehuoneistoja. Se purettiin 1980-luvun alussa.

TORNION ORTODOKSINEN KIRKKO

Aittakentän puisto

Apostoleille **Pietarille** ja **Paavalle** pyhitetty kirkko rakennettiin vuonna 1884 venäläiseksi sotilas-kirkoksi. Kirkon alkuperäinen sijoituspaikka oli Hallituskadun ja Keskikadun kulmassa. Kirkko vaurioitui pahasti tulipalossa 1911 ja jäi tyhjilleen. Itsenäistymisemme jälkeen kirkko lahjoitettiin kotiseutuyhdistykselle museotoimintaa varten ja rakennuksesta poistettiin kaikki kirkkoon viittaavat piirteet. Rakennuksessa toimi Peräpohjolan ja Lapin kotiseutuyhdistyksen museo yli 25 vuoden ajan.

Yhteislyseon laajentamistarpeista johtuen kirkko siirrettiin 1956 koulun pihapiiristä nykyiselle paikalleen. 1970-luvulla rakennus oli väliaikaisesti Tornion helluntaiseurakunnan käytössä. Kirkolle palautettiin ortodoksikirkon muoto vuonna 1985 ja siitä lähtien uudistettu kirkko on palvellut jälleen paikallista ortodoksista seurakuntaa. Kyseessä on Lapin alueen vanhin ortodoksikirkko.

KUODES KAUPUNGINOSA SYNTYY

SAARENPÄÄNKATU

Saarenpäänkadun alue, ns. VI kaupunginosa, kaavoitettiin 1800-luvun lopulla empiren kaavoitusihanteiden mukaan. Näihin ihanteisiin liittyivät leveät ja vihreät puistokadut, jotka tähtäsivät ensisijaisesti kaupungin paloturvallisuuden lisäämiseen. Saarenpäänkadun näkyvässä on säilynyt useita 1900-luvun alkupuolen jugendhenkisiä rakennuksia. Näiden pientalojen suunnittelijoina mainitaan torniolaiset rakennusmestarit **J.R. Taso**, **F.A. Lummi**, **V. Siljander** ja **K. Gunell**. Maailmansotien välisenä aikana Tornion rakennustoiminta keskittyi paljolti Itärannan ja kirkon väliselle alueelle VI ja VII kaupunginosaan.

PORTHANIN KOULU

Porthaninkatu 16

Vuonna 1910 valmistunut koulurakennus on arkkitehtien **Albert Richardsonin** ja **Albert Holmströmin** käsialaa. Kyseinen toimisto voitti koulun suunnittelusta julistetun arkkitehtikilpailun. Porthanin koulu edustaa 1900-luvun alkupuolen jugendtyyliä taitekattoineen ja pikkuruutuisine ikkunoineen. Koulu on Pohjois-Suomen suurin puinen jugendrakennus.

Kansakoulu rakennettiin osittain kauppias **Johan Matias Porthanin** testamenttivarjoilla ja se kantaa nykyisin mesenaattinsa nimeä. Porthan edellytti, että testamenttivarjoilla tuli rakentaa kansakoulu kaupungin vähäosaisille lapsille. Ensimmäisen maailmansodan ja jatkosodan aikana talossa toimi sotilassairaala. Kansakoulutoiminta jatkui vuoteen 1993. Rakennukseen suunnitellaan peruskorjausta.

KURTHIN HUVILA

Itäranta 10

Lars Sonck suunnitteli sahanomistaja **Antti Kurhille** kaupunkihuvilan 1897. Tarinan mukaan rakennuspiirustukset olivat Sonckin maksu Kurhille peliveloista. Antti Kurth ehti kuolla kuitenkin ennen piirustusten valmistumista, ja rakennushanke siirtyi **Anders Kurth** nuoremmalle, joka sai rakennusluvan 1900. Talo valmistui vuosien 1904–1905 paikkeilla. Kaupunginlääkäri **Einar Kalm** osti huvilan Anders Kurth nuoremman jäämistöstä ja myi sen edelleen 1915 Avelan suvulle. Vuonna 1988 Outokumpu Oy osti rakennukset ja korjautti kiinteistön edustustiloiksi. Anders Kurthin rakennuttama talo on edustava kansallisromantiikan ajan kaupunkihuvila ja ainoa Lars Sonckin suunnittelema rakennus Pohjois-Suomessa.

VPK:N TALO

Itäranta 6

Rakennusmestari **E. Tammisen** piirtämä palokunnan talo edustaa yksinkertaista jugendia. Rakennustyöt aloitettiin vuoden 1902 alussa ja talo valmistui samana vuonna. Elokuvateatteritoiminta aloitettiin rakennuksessa vuonna 1924. VPK:n talo oli vuosikymmenet vapaapalokunnan toiminnallinen keskus sekä kaupungin palokaluston säilytys- ja huoltotila. Lisäksi taloa käytettiin pitkään kaupungin juhlatilana, jossa vieraili mm. laulajatar **Aino Acté**. Taloa on korjattu ja laajennettu useamman kerran. Rakennuksessa toimii edelleen Tornion VPK ja elokuvateatteri.

SEMINAARIN ALUE

Seminaarinkatu 16

Tornion Seminaari valmistui vuonna 1929 arkkitehti **Selim Savoniuksen** johdolla Yleisten Rakennusten Yllähallituksen suunnitteluosaston tekemien piirustusten mukaan. Rakennuksen fasadisommittelussa näkyy selvä pyrkimys klassiseen selkeyteen. Seminaarin rakennusta voidaan pitää arkkitehtonisten ansioittensa vuoksi eräänä Suomen parhaimmista 1920-luvun kouluista. Myös tässä koulurakennuksessa toimi toisen maailmansodan aikana saksalaisten sotasaarala. Opettajaseminaari toimi Torniossa vuosina 1921–1970. Rakennuksessa ja sen lähiympäristössä toimii edelleen ammatillisia koulutusyksiköitä.

JÄLLEENRAKENNUSKAUSI 1950-LUVULLA

VESITORNI

Nykyinen vesitorni valmistui 1962, mutta paikalla on ollut vesitorni jo 1920-luvulla. Vesitornin vieressä on tuulimylly, jonka Tornion kaupunki sai lahjoituksena Tornion Lions Clubilta vuonna 1979. Vielä 1700-luvulla tuulimyllyt olivat tärkeä osa Tornion kaupunkikuvaa ja tätä aluetta.

SEMINAARINKADUN ALUE

Seminaarin tuntumassa sijaitsee myös 1947–48 valmistunut Valistustalo eli Tornion kansalaisopisto. Rakennuksen suunnittelijana oli helsinkiläinen arkkitehti **Jouko Ylihannu**. Seminaarinkadun alue rakentui varsinaisesti jälleerakennuskaudella, jolloin valmistuivat seminaarin harjoituskoulu ja oppilasasuntola vuosina 1954–56. Seminaarinkadulle antavat oman eheän ilmeensä myös 1950-luvun alussa valmistuneet ns. Arava-talot sekä samalta ajalta oleva urheilukenttä Pohjan Stadion.

Tornion kaupunki

Tornion kulttuuritoimisto
Tornionlaakson maakuntamuseo
Keskikatu 22, 9540 Tornio
Puh. (016) 432 11
www.tornio.fi

TORNION RAKENNETTU MUISTI

Ruotsin Kuningas *Kustaa II Aadolf* perusti Tornion kaupungin Suensaa-relle vuonna 1621. Saari oli tunnettu kauppapaikka jo keskiajalla. Kaupunki sai viimeistään 1640-luvulla ensimmäisen asemakaavansa, jossa rakennettu alue noudatteli kaupunginlahden rantalinjaa. Kaupunki laajeni 1700-luvun jälkipuolella etelään ja itään.

Suomen sodan (1809) myötä taantuneen Tornion kehitys elpyi vähin erin 1800-luvun lopulla ja rakennettu alue laajeni koilliseen ja sai kaavasuunnitelmansa 1873. Toisen maailmansodan jälkeen asutus ulottui Saarenpäähän. Sinne kaavoitettiin 1955 maineikkaan arkkitehdin **Otto I. Meurmanin** suunnittelema omakotialue. Asutus levittäytyi koko saaren alueelle, kun Juhannussaareen nousi 1970-luvulla kerrostalolähiö. Tällä hetkellä Tornion ja Haaparannan kaupungit rakentavat yhteistä keskustaa kaupunginlahdelle. Tässä lehtisessä valotetaan lähinnä viimeistä sotaa edeltävää rakennettua historiaa.

VANHIN KESKUSTA

TORNION KIRKKO

Seminaarinkatu

Tornion ensimmäinen kirkko tuhoutui salamaniskusta syntyneessä tulipalossa 1682. Uuden kirkon rakentaminen käynnistettiin pari vuotta myöhemmin. Kirkko ja tapuli ovat liminkalaisen **Matti Joo-sepin**poika Härmän rakentamat. **Kuningatar Hedvig Eleonoralle** omistettu kirkko otettiin käyttöön 1686. Rakennus edustaa pohjalaisten puukirkkojen perinteitä. Tornion kirkko on Suomen ainoa säilynyt kolmiparinen tukipilarikirkko ja sen sisätila yhdistää torniolaiset kauppaporvarit eurooppalaiseen kulttuuri-historiaan. Tornion kirkon sisustus edustaa 1600-luvun barokkia ja sitä voidaan pitää myös yhtenä maamme kauneimpana aikakautensa edustajana.

Ruotsin kuningas **Kaarle XI** vieraili Torniossa vuonna 1694 katsomassa keskiyön aurinkoa, jota oli tarkoitus seurata kirkon tornista. Hieman ennen keskiyötä auringon eteen purjehti röhkeä pilvi. Kuningas aikoi palata tänne seuraavana vuonna, ja sitä varten rakennettiin korkeampi torni ja torniin pyöreät ”kuninkaan ikkunat”, jotta aurinko näkyisi paremmin. Monarkki kuitenkin kuoli ennen kuin ehti nähdä keskiyön auringon.

RANTAKATU

Rantakatu (Strandgatan) on kaupungin vanhinta aluetta, jonka kaavan ensimmäinen vaihe muodostui 1600-luvulla. Rantakadulla, lähimpänä kaupunginlahtea, olivat kauppiaiden talot umpipihoineen ja aittoineen. Keskiakua (Mellangatan) pidettiin erityisesti 1700-luvulla käsi-työläisten katuna, jossa heillä oli verstaansa ja puotinsa. Kaupungin kolmas katu oli Kolmas pitkäkatu (Tredje långgatan), myöhemmin Välikatu, jonka varrella sijaitsi mm. ohramallassaunoja ja pienikokoisia vähäväkäisten asuintaloja. Kaupungin vanhimpia rakennuksia ja katu-näkymää voi parhaiten tarkastella Rantakadun puolelta.

GRANROTH

Keskikatu 22

Gränrothin tontin vanhin nimeltä tunnettu omistaja oli 1600-luvun lopulla elänyt **Christian Jacobsson**. 1700- ja 1800-luvulla pihapiiriä omistivat tunnetut torniolaiset kauppiassuvut. Kauppias **Johan Petter Granroth** osti tontin vuonna 1885 ja perusti rakennuksen pohjoispäätyyn sekataravakaupan, joka hänellä oli vuoteen 1918. Granrothin piha oli vielä 1930-luvulla rakennusten ympäröimä umpipiha. Tuolloin pihapiiriin kuului kaksi asuinrakennusta, ulkorakennusrivi ja talli-varastorakennus sekä kellari ja huysikkä. Tulipalot ja purkamiset ovat vähitellen hävittäneet pihapiiriin. Kiinteistö siirtyi Tornion kaupungille 1993 ja nykyään rakennuksessa toimii Tornion kaupungin kulttuuritoimisto.

ÄSTRÖM

Keskikatu 28

Äströmin pihapiiri muodostaa ainoan jäljellä olevan umpipihakokonaisuuden Keskikadun ja Rantakadun alueella. Tontilla oli 1600-luvulla kaksi omistajaa, **Johan Jönsson** ja **Knut Hansson-Örn**. Nahkurimestari **Johannes Äström** vanhempi muutti kaupunkiin 1831 Ruotsin Kalixista. Ostettuaan tontin vuonna 1837 hän rakennutti Keskikadun varrelle nahkurin työpajan. Keltainen pitkä rakennus sijaitssee Keskikadun varrella. Johan Äström rakennutti uudelleen kaikki tontilla olleet rakennukset. Asuinrakennuksista vanhempi, nykyisin yksikerroksinen asuinrakennus, on valmistunut 1839–43. Sen Keskikadun puoleisessa päädyssä toimi pieni nahkamyymälä vuoteen 1925. Rantakadun varrella ollut vanha asuinrakennus purettiin 1849. Sen tilalle rakennettiin 1852 yksikerroksinen asuinrakennus ja siihen kuisti 1893. Tätä rakennusta laajennettiin ja korotettiin kaksikerroksiseksi vuosina 1928–48 rehtori **Väinö Ollilan** toimesta. Äströmin kartanoon liittyty pitkä jakso torniolaisten porvareiden historiaa, ja se on ainut rakennuskokonaisuus, jossa voi edelleen aistia vanhan asuinympäristön. Tornion kaupunki osti kiinteistön 1978.

ASPIO

Keskikatu 28

Aspion talo on Tornion vanhin asuinrakennus. Korjaustöiden yhteydessä nykyisestä asuinrakennuksesta löydettiin vuosiluku 1728. Talo edustaa perinteisen puutalokaupungin rakennustapaa ja siinä on nähtävissä klassistisia piirteitä. 1600-luvulta peräisin olleet rakennukset tuhoutuivat Ison vihan aikana 1714–1716.

Tontin ja rakennukset on omistanut vuodesta 1750 kauppias **Jonas Stillander**, jolta ne siirtyivät hänen pojalleen kauppias ja raatimies **Fredric Stillanderille**. Fredricin leski **Helena Stillander** myi talon ja tontin 1849 räätälimestari **Edvard Lindgrenille**, joka oli myös taitava kirkon urkuri. Tontti ja rakennukset siirtyivät **Adolf Richard Anderssonille** (myöhemmin Aspio) 1895. Tornion kaupunki hankki pihapiiriin 1993.

VIIPPOLA

Keskikatu 30

Viippolan talon omisti 1600-luvun lopulla kauppias ja porvari **Michel Holm** ja 1700-luvun loppupuolen kauppias **Christer Zoebulon**. Nykyinen vanhin asunrakennus on 1840-luvulta. 1800-luvun aikana Viippolalla oli useita omistajia ja 1800-luvun loppupuolella pihapiiriin omisti muutamnan vuoden Tornion kaupunki. Vanhan raatihuoneen tuhouduttua tulipalossa pidettiin Viippolan asuinra-kennuksessa Tornion raastuvan kokouksia vuosina 1870–1875. Tontille rakennettiin 1800-luvun lopulla kaksi komeaa asuin- ja liikerakennusta, jotka muodostivat tähän pihapiiriin umpikartanon. Keskikadun puoleisessa rakennuksessa toimi tuolloin kauppapuoti. **Otto Viippola** osti kiinteistön 1938 ja suvun mukaan sitä kutsutaan edelleen Viippolaksi. Vuonna 1995 Tornion kaupunki osti tontin rakennuksineen.

NYMAN

Keskikatu 34

Nymanin tontti sijaitsi 1600- ja 1700-luvulla Tornion vanhan torin varrella. Sijaintinsa puolesta tontti oli kaupungin keskeisimpiä ja arvokkaimpia alueita. Omistajina tunnetaan 1600-luvulla kauppiaat **Johan Pipping** ja **Eric Hindricsson**. Nykyinen kaksikerroksinen asuinrakennus valmistui vuoden 1770 tienoilla ja ilmeisesti se rakennettiin **Abram Brunniuksen** aikana. Asuinrakennus on tyypillinen 1700-luvun porvaristalo, jossa alkujaan oli mansardikatto ja karoliininen pohjaratkaisu. Pihapiirin omistajana tiedetään 1800-luvun lopulla olleen rajaviskaali **Nyman**. Tornion seurakunta osti tontin ja rakennukset 1922 pappilaksi, ja seurakunnan kirkkoherra asui siinä perheineen vuoteen 1955. Pihapiiri oli aina 1950-luvulle asti umpeen rakennettu. Tontille kuului päärakennuksen lisäksi porttimakasiini, pirttirakennus, liiteri, kaksi tallia, makasiini ja huysikkä. Kirkkoherra **Strömmerin** aikana, erityisesti 1930-luvulla, Nymanin pihassa oli kaunis, hyvin hoidettu puutarha. Tornion kaupunki lunasti ja korjasi kohteen 1990-luvulla.

TORNION PEDAGOGIO - SUENSAAREN VANHAINKOTI

Keskikatu 36

Ala-alkeiskouluksi (pedagogioksi) rakennettu talo valmistui vuonna 1828. Rakennuspiirustukset on signeeranut maanmittari **Anders Berger**. Tornion vanha pedagogio aumakattoineen ja leveine vaakavuorauksineen on parhaita empireajan julkisten rakennusten edustajia Pohjois-Suomessa. Rakennus muutettiin kunnalliskodiksi 1922. Vuosina 1955–1956 taloa jatkettiin molemmista päistä alkuperäistä ilmettä kunnioittaen. Koulutoiminnasta muistuttaa rakennuksessa oleva kaunis kellotorni. Vanhainkodin uudet rakennukset ovat 1970- ja 1980-luvulta.

VANHAN RAATIHUONEEN JA TORIN PAIKKA

Kaupungin vanhin tori sijaitsi Rantakadun ja Keskikadun välisellä alueella, nykyisellä Porthaninkadulla. Torin laidalla on sijainnut kaikkiaan viisi raatihuonetta. Viimeisimmät kolme olivat Rantakadun varrella suorassa linjassa Nymanin talon jatkeena. Tori sijaitsi raatihuoneen edustalla. Viimeisin näistä raatihuoneista rakennettiin noin 1722 ja se palveli kaupungin hallintoa lähes 150 vuotta. Vanhalla torialueella suoritettiin vuonna 1966 arkeologiset kaivaukset, joiden yhteydessä löydettiin raatihuoneen kivijalka. Rakennus oli 21,5 metriä pitkä ja 8,6 metriä leveä. Vanhoista piirroksista tiedämme, että raatihuone oli aikakautensa tyyli-ihanteiden mukainen, säterikattoinen, kaksikerroksinen ja tornillinen rakennus, joka valitettavasti tuhoutui tulipalossa vuonna 1871.

KAUPUNGIN KESKUSTA SIIRTYY HALLITUSKADULLE

RAATIHUONE

Hallituskatu 9

Tornion kaupungin painopiste siirtyi 1800-luvun alkupuolella vanhalta torilta Suensaaren eteläkärkeen. Tornion viides raatihuone paloi vuonna 1871, minkä jälkeen uusi raatihuone päätettiin rakentaa Hallituskadun varteen. Apteekkari **Houbergin** perikunnan talo oli myytävänä, ja se todettiin oivaksi raatihuoneen aihioksi. Piirustukset laati lääninarkkitehti **F.W. Lüchow**. Uusi, nikkaritylinen raatihuone, jossa on selkeitä uusrenessanssin piirteitä, valmistui vuonna 1875. Raatihuone toimi pitkään hallinto- ja oikeustalona ja sitä on kunnostettu Tornion kaupungin käyttöön useaan kertaan. Nykyisin rakennuksessa on eri yritysten toimistoja. Raatihuoneen vieressä olevassa yksikerroksisessa rakennuksessa on toiminut aikanaan poliisilaitos.

YHDYSPANKIN TALO

Hallituskatu 10

Tornion Yhdyspankki perustettiin vuonna 1876 ja sen ensimmäinen toimitila sijaitsi Säipän talossa. Oman pankki- ja liikerakennuksen Yhdyspankille suunnitteli 1911 arkkitehti **Walter Thomé**. Pankkirakennus edustaa tyyliiltään rokokooklassismia. Päätyparvekkeet, lisärakennus ja ikkunajako ovat myöhempien aikojen tuotoksia. Rakennushanke oli Tornion oloissa mittava ja kyseessä oli kaupungin ensimmäinen kivitalo. Yhdyspankin ohella rakennuksessa toimi 1900-luvun alkupuolella postikonttori. Rakennuksessa jatkuu edelleen pankkitoiminta.

SÄIPÄN TALO

Lukiokatu 10

Säipän talon rakennutti nykyiseen muotoonsa pormestari **Frans Julius Cederman** vuonna 1866. Laajennusosan huonejako noudattelee edelleen jo 1700-luvulla muotiin tullutta ns. karoliinista keskeissalipohjaa, jonka molemmilla sivuilla on symmetriset kamarit. Vuoden 1895 paikkeilla rehtori **Johan Ulrik Nordberg** osti talon ja aloitti siinä mittavat korjaustyöt. Nordbergin suvun jälkeen talon omistajana oli pitkään Säipän suku. Pihapiirissä on ollut yksi Tornion kaupungin kauneimpia puutarhaistutuksia. Puutarhan vanhimmat kasvit ovat mahdollisesti jo 1870-luvulta rouva **Rosalba Cedermanin** ajalta. Tornion kaupunki osti kiinteistön 1973.

Ensimmäisen maailmansodan aikana talo oli venäläisen armeijan käytössä ja rakennuksessa asusti upseereja. Tuolta ajalta on peräisin myös tarina talon kotikummituksesta **Sylva Cronvallista**. Hän oli Punaisen Ristin sairaanhoitaja ja rakastui Torniossa palvelleeseen venäläiseen upseeriin. Sylva säilytti upseerilta saamiaan rakkaukskirjeitä talon vinttikamarissa ja oli tarkka niistä vielä kuolemansa jälkeenkin. Jos joku myöhemmin luki kirjeitä, Sylva kolisteli niin kauan, kunnes kirjeet oli pantu paikoilleen. Kirjeet poistettiin ullakolta 1954 remontin yhteydessä, eikä Sylvasta ole tämän jälkeen havaintoja.

AVELAN KIRJAKAUPPA

Kauppakatu 10

Avelan tontin osti vuonna 1861 posteljooni **Zachris Westerlund**. Tontilla tuolloin olleet rakennukset purettiin ja vuonna 1862 valmistui nykyisen rakennuksen Eliaksenkadun puoleinen pääty, joka käsitti kaksi asuinhuonetta, kyökin, porstuan ja kuistin. Asuinrakennuksen ohella tontilla oli jo vuonna 1866 ulkohuonerakennus, jossa oli pesuhuone, liiteri ja sontasäiliö. **Alma Westerlund** perusti 1898 kotitaloonsa ”Westerlundin Kirja- ja paperikaupan”. Perusteellisen korjauksen jälkeen rakennuksessa oli tilat kirjakaupalle, neljä asuinhuonetta, kyökki, etinen ja kaksi kuistia. Näiden lisäksi ullakolla oli ”kamari kakkluunilla”. Tällöin rakennukseen tehtiin myös Kauppakadun puoleinen kulmaovi ja kaunis nikkaritylinen ulko- vuoraus. Kirjakaupan toiminta päättyi 1982. Talo on entisoity ulkoisilta osiltaan 1900-luvun alun asuun.

